

Vlinders kweken: doelstellingen en kosten

Na de serie over vlinderfotografie start "Vlinders" met een artikelenreeks over het kweken van vlinders. De schrijver ervan, Jan Meerman, heeft veel ervaring in het kweken van diverse vlindersoorten, zowel dag- als nachtvlinders. Hij laat ons de verschillende kanten van deze hobby kennen, te beginnen met de investeringen die moeten worden gedaan en de overwegingen die men vooraf moet maken.

Vlinders kweken is geen probleemloze bezigheid. De gedachte van veel leken dat het voldoende is om een rups in een potje te stoppen samen met een blaadje sla en dat je vervolgens alleen maar hoeft te wachten tot de vlinder verschijnt, is bepaald in strijd met de waarheid. Het kweken van vlinders vereist echt enige kennis. Welke voedselplant men de rups dan wél aan moet bieden, is wel het minste dat men dient te weten.

De drie noodzakelijke elementen om succesvol vlinders te kunnen kweken zijn: kennis, ervaring en 'feeling'. 'Feeling' moet de kweker eigen zijn en ervaring moet men in de loop der jaren op doen. Kennis evenwel kan men verwerven uit contacten met andere kwekers, uit tijdschriften en uit boeken. Op dit gebied is er echter nauwelijks nederlandsstalige literatuur voorhanden. Daarom: hier het eerste deel van een artikelenserie over dit onderwerp.

Doelstellingen

Voordat we één of meer vlinderkweken gaan opzetten dienen we ons te bedenken welk doel we daarmee voor ogen hebben.

- Gaan we kweken om onszelf of anderen te voorzien van gave exemplaren voor de collectie?
- Gaat het er om een volledige foto- of diareportage te maken van een soort?
- Gaan we kweken om meer te weten te komen over de biologie van een bepaalde soort?
- Gaan we kweken met het doel de gekweekte exemplaren uit te zetten in de natuur, of

- willen we gewoon voor ons plezier kweken, waarbij ons doel is één of meerdere soorten generatie na generatie door te kweken.

Kweken is kweken zult u denken, niets is echter minder waar. Vlinders opkweken vanuit gevonden, gekregen of gekochte eieren of rupsen is wel iets heel anders dan een kweekstam generatie na generatie in stand te houden. Bijgevolg zijn er duidelijke verschillen in de te investeren hoeveelheden tijd, geld en kennis te noteren.

Bij de eerste doelstelling gaat het er om om gave imago's voor verzamelingsdoeleinden te verkrijgen. Hoe men hierover ook mag denken, dit brengt minder schade aan een populatie toe dan het wegvangen van volwassen individuen. Een voorbeeld: stel dat een bevruchte vrouwelijke vlinder in staat is 200 eitjes af te zetten. Van die 200 eieren zullen er uiteindelijk niet veel meer dan twee tot zich voortplantende vlinders uitgroeien (voldoende om de populatie in stand te houden). De rest gaat als ei, rups of pop te gronde. Nemen we van die 200 eitjes er 10 weg, dan zal dit weinig invloed hebben. Vangen we daarentegen voor onze verzameling een mooi gaaf (en net bevrucht) wijfje, dan levert dit een verlies van zo'n 200 eieren en dus van zo'n twee zich weer voortplantende nakomelingen. Bovendien kan een enigszins geofend kweker uit de 10 eitjes toch minstens 5 puntgave exemplaren voor zijn verzameling kweken. Hetzelfde verhaal geldt voor het opkweken van in de natuur verzamelde rupsen, al ligt de verhouding al

snel ongunstiger naarmate de rupsen verder volgroeid en in aantal meer uitgedund zijn door predatie, ziekten e.d. Er is dus veel voor te zeggen om als men een collectie wil aanleggen, dit te doen met (op)gekweekte exemplaren.

Kweektechnisch stelt dit opkweken geen al te hoge eisen. Ook in tijd en geld vraagt deze kweekvorm geen al te hoge offers. Immers, de vaak lastige winterrust van pop of rups laat zich vaak eenvoudig verkorten (het zogenaamde forceren) of soms helemaal voorkomen. Ook komt de opkweker niet in aanraking met de lastigste onderdelen van de kweek: de paring en het afzetten van de eieren.

Vlinders kweken voor fotografische doeleinden komt grotendeels overeen met het kweken voor de collectie, al vergt het wat meer tijd, geld en kennis van de opkweker. Bovendien zal men graag ook een copula op de foto willen zetten, waarmee het al heel dicht bij het volgende doel komt.

Een volledige cyclus kweken

Bij het kweken van vlinders met het doel hun levenswijze te bestuderen telt vooral een goed waarnemingsvermogen en een zee van beschikbare tijd. Bovendien is men gedwongen om de kweek onder zo natuurlijk mogelijke omstandigheden te laten verlopen. Een winterrust zal dus volledig 'uitgezeten' moeten worden. Voor het succesvol laten overwinteren van rupsen en zéker van vlinders is al aardig wat ervaring nodig. Men zal ook moeten proberen de dieren tot paren en eileggen te bewegen - iets wat bij sommige soorten zelfs nog nooit gelukt is! Het generatie op generatie door kunnen kweken blijft de onderzoeker echter bespaard.

De vierde doelstelling is het kweken om vlinders te kunnen uitzetten. Men dient de nodige voorzichtigheid te betrachten met het loslaten van vlinders. Het gevaar bestaat namelijk dat men een verkeerde ondersoort invoert of dat er tijdens het kweekproces genetische veranderingen in de populatie zijn ontstaan. Men verstoort met het los-

laten het ecologisch onderzoek. Het is dan niet meer duidelijk of de vlinderpopulatie zich er op natuurlijke wijze kan handhaven.

Het uitzetten van vlinders dient onder begeleiding van deskundigen te geschieden. Bij herintroductie dient eerst onderzocht te worden waarom de soort die men in gedachte heeft ter plaatse niet voorkomt. In de meeste gevallen zal dat om klimatologische redenen zijn of is er geen geschikt biotoop voorhanden. Als dit het geval is, zal het ieder duidelijk zijn dat het uitzetten van die soort tot mislukken gedoemd is.

De plezierkweek is het kweekdoel waar ik in deze artikelenserie verder op door zal gaan. Het is hierbij de bedoeling om soorten meerdere generaties achtereen, soms jarenlang door te kweken en het is daardoor het kweekdoel dat van ons de meeste inspanning vereist, ook in financieel opzicht. Daar staat tegenover dat we met deze doelstelling ook de doelstellingen van de vier voorafgaande kweekdoelen bereiken. Er blijven altijd wel exemplaren over voor een collectie en we kunnen naar hartelust fotograferen en bestuderen. Daarom zal dit kweekdoel ons op den duur waarschijnlijk ook het meeste plezier schenken.

Investeringen

Als we ons vervolgens afvragen wat ons het opzetten van een vlinderkweek wel niet gaat kosten, dienen we ons te realiseren dat de investeringen niet alleen een financiële kant kennen. Maar eerst iets over die financiën.

Al naar gelang de soorten die we willen gaan kweken variëren de benodigde fondsen heel sterk. Om een eenvoudige kweek van nachtvlinders op te zetten zijn we met een paar tientjes voor (zelfbouw) kooien al een heel eind op weg. Anders wordt het wanneer we warmteminnende of zelfs tropische soorten willen gaan kweken. Een warmtebron is dan buiten de zomermaanden onontbeerlijk en al gauw is een 'warme kast' (bijvoorbeeld een omgebouwde koelkast) met een verwarmingskabel, kunstmatige

verlichting en een tijd klok vrijwel onmisbaar. Al met al komt dit voor de doe-het-zelver toch op minimaal f 100,- waarbij de electriciteitskosten natuurlijk nogeens opgeteld moeten worden.

Willen we het heel mooi doen en bijvoorbeeld tropische Papilio's kweken, dan zullen we de aanschaf van een klein tuinkasje moeten overwegen, waarvoor we dan zo'n f 1000,- moeten uittrekken. Dan hebben we echter wel een miniatuur-uitvoering van het vlinderhuis van het Noorder Dierenpark in onze tuin staan.

Kweken we exotische soorten, dan zullen we vaak gedwongen zijn om hun voedselplanten van het tuincentrum te betrekken of ze zelf te kweken, wat -vooral in het eerste geval- een kostbare aangelegenheid kan zijn. Probeer echter niet op de voedselplanten te besparen. Dat is een veelgemaakte fout, maar wel een fout die u duur kan komen te staan, omdat u dan eenvoudig geen enkele rups grootkrijgt. Moet u besparen, beperk u dan tot die soorten die u met 'wilde' of tuinplanten kunt voeren of tot soorten waarvan u de voedselplant moeiteloos in voldoende aantallen in uw (volks)tuin kunt kweken.

Ook het verkrijgen van kweekmateriaal kan ons op kosten jagen, althans voorzover we het niet kunnen verkrijgen via ruil of vangst. Verschillende gespecialiseerde firma's en ook wel particulieren bieden een ruime keus van kweekmateriaal aan. Dit tegen zeer redelijke tot zeer hoge prijzen, al naar gelang de gewenste soort.

Ten slotte zullen we ons ook blijvend willen laten informeren over de verrichtingen van anderen, zodat ook enkele abonnementen op gespecialiseerde tijdschriften een kostenpost zullen vormen.

Al met al hoeft het kweken van vlinders beslist geen dure hobby te zijn, ook al doet bovenstaande opsomming misschien anders vermoeden. Menig aquariumhouder of volièrevogelliefhebber zal fors duurder uit zijn.

Ruimte en tijd

Veel belangrijker nog dan de financiële investeringen echter zijn de investeringen in ruimte en tijd. Ruimte hebben we nodig om bijvoorbeeld onze kooien met vlinders te plaatsen. En als we geen tuin hebben, kunnen we een vlinderkas en een eigen voedselkweek maar beter meteen vergeten.

Tijd is evenwel het meest belangrijk van alles. Iemand die een zee van ruimte heeft, zwemt in het geld, maar geen tijd heeft, moet geen vlinders willen gaan kweken. Veel rupsen moeten minimaal 1 x daags vers voer, terwijl sommige vlinders dagelijks met de hand gevoerd moeten worden -een uur is dan echt niets. Bedenkt u hierbij ook dat bijvoorbeeld het nemen van een zomervakantie uw kweekplannen volkomen kan doorkruisen.

Aan de hand van al deze overwegingen moeten we voor onszelf bepalen met welk doel en met welke middelen we vlinders willen en kunnen gaan kweken. Pas dan kunnen we gaan bedenken welke soorten we willen nemen.

*Volgende aflevering:
de keuze van de soorten en de voedselplanten.*

"Het gevaar bestaat dat er genetische veranderingen in de populatie ontstaan"